

09.06.2025

Szanowni Państwo

Członkowie Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka

Dotyczy: Stanowisko Naczelnej Rady Adwokackiej, Krajowej Izby Radców Prawnych, Związku Powiatów Polskich, Stowarzyszenia Sursum Corda w sprawie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej (druk nr 1202)

Szanowni Państwo,

15 kwietnia 2025 r. Rada Ministrów przyjęła projekt nowelizacji ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej (UD69), przygotowany przez Ministra Sprawiedliwości. Projekt, mimo licznych głosów krytycznych zgłoszonych podczas konsultacji publicznych i opiniowania (www.legislacja.gov.pl/projekt/12390254/katalog/13086401#13086401), jest dalej procedowany, co budzi poważne zaniepokojenie szerokiego grona praktyków i faktycznych realizatorów systemu nieodpłatnej pomocy prawnej (NPP) i nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego (NPO) - w tym samorządów prawniczych, Związku Powiatów Polskich oraz organizacji pozarządowych. Uważamy, że proponowane zmiany - jeśli wejdą w życie w obecnym kształcie - doprowadzą do pogorszenia jakości usług, chaosu organizacyjnego i spadku zaufania społecznego do systemu.

Mając na uwadze powyższe, wspólnie wyrażamy sprzeciw wobec następujących kwestii:

- Projekt zakłada **likwidację oświadczeń składanych przez beneficjentów** bez jakiegokolwiek alternatywnego mechanizmu weryfikacji sytuacji beneficjenta - co podważa celowość systemu jako adresowanego do osób w trudnej sytuacji życiowej i naraża go na nadużycia.
- Wprowadza **obowiązek świadczenia usług zdalnie** bez zapewnienia bezpieczeństwa danych, tajemnicy zawodowej, mechanizmu zapobiegania konfliktowi interesów, ani jednolitych warunków technicznych dla wszystkich punktów i finansowania koniecznego, dodatkowego wyposażenia.
- Pomija potrzebę **corocznej waloryzacji finansowania systemu**, co skutkuje jego realnym, dalszym osłabianiem, przy od dawna nierynkowych wynagrodzeniach.
- Pomija **ważny postulat środowiska**, jakim jest możliwość czasowego zastąpienia doradcy obywatelskiego przez adwokata lub radcę prawnego - rozwiązanie, które zwiększyłoby elastyczność i dostępność usług, w kontekście postępujących problemów kadrowych i faktu znikomego zainteresowania społecznego poradnictwem obywatelskim.

Naszym wspólnym postulatem jest:

- Wstrzymanie prac nad wrywkową nowelizacją merytoryczną, ograniczając ją jedynie do zapewnienia ciągłości finansowania,
- Pilne zwołanie Rady NPP, z udziałem reprezentatywnych organizacji pozarządowych,
- Wypracowanie wspólnie nowych, stabilnych rozwiązań ustawowych - przy „okrągłym stole”, w duchu otwartego dialogu i odpowiedzialności, z udziałem ekspertów.

Wspólnie apelujemy o wstrzymanie prac legislacyjnych nad przedmiotową wybiórczą nowelizacją i ograniczenie jej wyłącznie do zapewnienia ciągłości finansowania.

Wstrzymanie prac nad wyrwykowymi zmianami ustawy jest szczególnie uzasadnione deklaracją Ministerstwa Sprawiedliwości o konieczności opracowania nowej, kompleksowej regulacji całego systemu. Mimo, że Ministerstwo zbierało opinie środowisk zaangażowanych w działanie systemu do 30 lipca 2024 roku, obecnie realizuje jedynie wycinkową zmianę. W kontekście konsekwencji społecznych, ta fragmentaryczna nowelizacja zablokuje możliwość racjonalnego reformowania systemu zgodnie z zasadami społeczeństwa obywatelskiego, równości i sprawiedliwości.

Ponadto, Rada Działalności Pożytku Publicznego, po wysłuchaniu przedstawiciela Ministra Sprawiedliwości oraz reprezentantów organizacji pozarządowych, negatywnie zaopiniowała (27 głosów za, 3 przeciw) projekt ustawy forsowany obecnie przez Ministerstwo Sprawiedliwości (www.gov.pl/attachment/0956d60d-ad0a-458a-bfb1-d227cacao4be).

Jako środowiska, które realizują bezpośrednio zadania ustawy, równolegle składamy ***Apel do Premiera o wstrzymanie wyrwykowych zmian w ustawie o nieodpłatnej pomocy prawnej i zwołanie "okrągłego stołu" ws. NPP i NPO***, który w formie petycji, podpisało już 841 osób - adwokatów, radców prawnych, doradców obywatelskich, przedstawicieli organizacji pozarządowych i powiatów (www.petycjeonline.com/npp_npo). Tak powszechne poparcie osób i podmiotów profesjonalnie zaangażowanych w realizację zadań ustawowych podkreśla wagę i słuszność naszego stanowiska.

Pragniemy podkreślić, że niniejsze wystąpienie jest wyrazem bezprecedensowej jedności wszystkich środowisk zaangażowanych w funkcjonowanie systemu nieodpłatnej pomocy w Polsce. Po raz pierwszy w historii, przedstawiciele samorządów zawodowych prawników, jednostek samorządu terytorialnego oraz organizacji pozarządowych wykonujących zadania - kluczowych filarów systemu - przemawiają jednym głosem, wyrażając wspólne zaniepokojenie i sprzeciw wobec proponowanych zmian. Ta niespotykana dotąd konsolidacja podkreśla wagę problemu oraz pilną potrzebę dialogu i wypracowania rozwiązań satysfakcjonujących wszystkie strony.

Treść petycji, jak także listę podpisów załączamy do niniejszego pisma.

Z tych względów, niżej podpisani przedstawiają niniejsze stanowisko bezpośrednio na ręce przedstawicieli Komisji Sprawiedliwości i Praw Człowieka oraz do wiadomości Ministra Sprawiedliwości.

Z wyrazami szacunku:

W imieniu Naczelnej Rady Adwokackiej

W imieniu Krajowej Izby Radców Prawnych

W imieniu Związku Powiatów Polskich

W imieniu organizacji pozarządowych